תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר נזיקין

מהרש"א - חדושי הלכות
על הוריות

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש"א - חדושי הלכות על הוריות

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-הוריות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 4
דף ג. 4
דף ג: 5
דף ד. 6
דף ד: 6
דף ה. 6
דף ה: 7
דף ו. 7
דף ו: 8
דף ז. 8
דף ז: 8
דף ח. 9
דף ח: 9
דף ט. 10
דף ט: 10
דף י. 10
דף י: 11
דף יא. 11
דף יא: 11
דף יב: 11
דף יג. 11
דף יג: 12
דף יד. 12

דף ב.

גמרא משום ר"ש הרי הוא אומר אשר לא תעשינה ואשם או הודע כו' כצ"ל וב' תיבות אינו צריך שלפנינו כאן אינם לקמן בפ"ג גם בפ' כלל גדול ובילקוט וכן נראה דהא ע"כ ר"ש פליג אדרשא דמעם הארץ כדאמרינן בפ"ג דאכל חלב והביא קרבן על הדם כו' וק"ל:
בפרש"י בד"ה והלכה וקלקלה בזנות כו' עכ"ל לא דקדק לפרש ע"פ ההלכה דפרק האשה רבה דאר"א קלקלה זנתה ר"י אמר אלמנה לכ"ג כו' אבל זנתה לא מ"ט אתון שויתון פנויה ות"כ דר"י כו' ע"ש:
בד"ה חייבת בקרבן כו' מדקתני הורו לה ב"ד להנשא כו' עכ"ל משמע ליה דלכך קאמר שאמרו לה הב"ד תינשא לפי שאינה מותרת עד שיאמרו לה לעשות דהיינו נמי הכא תינשא אבל לא ניחא ליה למימר דלכך קאמרו לה תינשא לחייבה אקלקולה דלמה חשו בה שתקלקל ועוד דאי נמי לא אמרו לה תינשא מסתמא לא התירוה אלא להינשא ולא לקלקל ודו"ק:
בד"ה שאינו משלים כו' ע"פ ב"ד הס"ד:
בד"ה בשלמא כו' עשו ב"ד ועשה אפילו כצ"ל:

דף ב:

גמ' הכי קאמר מעוט קהל שחטאו בשגגה חייבין שאין ב"ד מביאין כו' אלא לאו מדלא מהדר על מיעוט כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה הא ל"ק דסיפא זו כו' דהכי משמע לא מבעיא כו' עכ"ל ר"ל דהכי משמע לא מבעיא זו אמלתא דסיפא וק"ל:
בד"ה תולה בב"ד כו' שהביאו כפרתן כו' והלך היחיד כו' ובד"ה הא הן חייבין כו' בהוראת ב"ד חייב וכי כו' כצ"ל:

דף ג.

גמרא זאת תורת העולה היא הרי אלו שלשה מיעוטין כו' ומתניתא מני רבי שמעון בן אלעזר כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה וב"ד משלים כו' ר"מ פוטר צבור דהא קא מייתי ב"ד כו' עכ"ל צ"ע לפירושו דאם כן בלאו משלים לרוב צבור הוה מצי לאשכוחי פלוגתייהו בפשיטות כדבעי למימר מעיקרא בהורו ב"ד ועשו רוב קהל וטעמא דר"מ דפוטר צבור משום דב"ד קא מייתי וחכמים מחייבין צבור דאין ב"ד מייתי אלא דע"כ לא ניחא ליה לאוקמא הכי

דא"כ בהיפך נמי ר"מ מחייב ב"ד וחכמים פוטרין ב"ד וראיתי מי שהגיה והשלימו לרוב צבור הס"ד ואחר כן מ"ה צבור מייתי כו' ור"מ פוטר צבור כו' וקאי אשנויא דלקמן דחכמים מחייבים היינו ר"ש דמחייב צבור ומחייב ב"ד ור"מ דפוטר היינו צבור משום דקא מייתי כו' וק"ל:

בד"ה רשב"א אומר כו' דהא מתניתא מפרש לקמן כו' עכ"ל משום דכינוי משמו אינו מפורש הכא רק לקמן דקאי אדר"מ דאיכא תרי תנאי אליבא דר"מ קאמר דמתניתא דהכא מפורש לקמן דע"כ איכא תרי תנאי אליבא דר"מ ודו"ק:

בד"ה כי השתא כו' בהוראת ב"ד הס"ד ואח"כ מ"ה או דלמא כו' דחלב סתם איקרי הס"ד ואח"כ מ"ה כיון דתרי איסורי נינהו דחלב אינו שוה כו' כצ"ל ועוד נראה מתוך פרש"י להגיה בגמרא דכן היה גרסתו הכא ודאי דתרי איסורי נינהו כיון דאין איסורן שוה לא מצטרף או דלמא כיון דקרבנן כו' ואת"ל כיון דקרבנן כו' ודו"ק:

בד"ה א"ד כיון דאילו צבור אכלו כו' שלא בהוראה בשגגת מעשה מייתי כל חד כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דבהוראה גופה הוה קרבנן שוה דבין אכלו רוב צבור חלב ובין אכלו דם בהוראה מייתו פר משא"כ בעבודת כוכבים דמייתו פר ושעיר אלא דניחא ליה לאתויי משגגת מעשה דהוי דומה טפי לדהכא דברוב צבור מצטרף דקרבנם שוה וק"ל:

דף ג:

גמ' עד שישגו כולן עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל כ"ה בילקוט וכן נראה מפרש"י ע"ש:

שם אפילו הן מאה תנן הורו ב"ד וידע כו' כצ"ל:

שם ואלא מאי כל עדת דקאמר כו' נ"ל לפרש דהתם גבי העובד כוכבים כולו איצטריך למכתב רובו ורובו ככולו אבל הכא לא איצטריך למכתב כלל כל עדת לאשמועינן רובו ככולו דלענין הוראה ודאי רובו ככולו דכבר כתיב אחרי רבים להטות ולהכי קאמר מאי כל עדת וגו' דאי נמי רובו ככולו לא איצטריך ליה וקאמר אי איכא כולו כו' ודו"ק:

בפרש"י בד"ה או לא בעינן ההוא ב"ד כו' כלומר לא בעינן דתיהוי להו ידיעה כו' עכ"ל נראה מפירושו דכן היה גרסתו בגמרא או לא בעינן ההוא ב"ד כו' וק"ל:

בד"ה לפי שלא נתנה כו' ב"ד פטור פ"א לא נתנה כו' התולה בה אלא להכיר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ד.

בד"ה ספק משחשיכה כו' דבהש"מ לית ביה צד חיוב כו' שהרי בהש"מ כהרף עין ואין כו' עכ"ל יש לדקדק דמ"מ כיון דבהש"מ אינו רק כהרף עין למה תולין מההיא טעמא כפרתו ביום טפי מבלילה גמורה וי"ל דבין יממא ולילא לא טעו אינשי אלא אי יממא אי בהש"מ וכיון דאינו אלא כהרף עין ליכא למתלי ביה וק"ל:

בד"ה דאמרי כדרכה אסירה גמר ביאה ושלא כו' עכ"ל לפום סברא דהשתא ודאי בכדרכה אפילו הראה אסירא אלא משום שלא כדרכה דשריא אפילו גמר ביאה למאי דס"ד השתא נקט הכי ודו"ק:

דף ד:

בד"ה בעי רב יוסף כו' הכא לא מבעיא ליה לרב יוסף בדבר שאין הצדוקין כו' עכ"ל ר"ל דלפי אבעייתו הכא לא בעי רב יוסף דלחייב דוקא בדבר שאין הצדוקין מודין בו דהא חרישה בשבת ודאי הצדוקין מודים בו מיהו לענין דינא ודאי דבעינן נמי דבר שאין הצדוקין מודים בו דמסתמא לא פליג אברייתא דר' ישמעאל וכ"כ בתוס' דלא פליג אדשמואל דלעיל ודו"ק:

בד"ה ואמר להן טועים כו' דבעינן עד שיורו כולן כדאמרינן כו' עכ"ל לכאורה דר"י דאמר לעיל הכי דבעינן עד שיורו כולן הא אתותב גם רש"י בעצמו פי' לקמן דילפינן מאם כל עדת דאם איתא לכולהו כו' והיינו דדריש הכי לעיל למאי דאתותב ר"י וצ"ל דלאו דוקא פרש"י דבעינן עד שיורו כולן כן בפירוש אלא בשתיקה סגי ולא אתי אלא לאפוקי אם אמר בפי' טועים אתם כדקתני הכא ודו"ק:

בד"ה או שלא היה מופלא כו' לכך נתמנה אחר בסנהדרין עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אמר רב חסדא כו' בת"כ עדת ישראל עדה המיוחדת כו' עכ"ל ק"ק דנקט הך דרשא דת"כ ושביק דרשא דתנן במתניתין לקמן אין חייבין אלא על הוריית ב"ד הגדול שנאמר עדת ישראל ישגו ולא עדת אותו שבט ויש ליישב ודו"ק:

דף ה.

גמרא שלשה מביאין שלשה או אינו אומר אלא כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ידעו " שהורו וטעו מה שהורו כלומר הורו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה חטאו שני כו' והא קמ"ל דשני שבטים לא סגי להו בפר אחד עכ"ל ק"ק דהיאך ס"ד למימר בב' שבטים דסגי בפר אחד הא מסיק לקמן לר' יהודה דאפילו בשבט אחד שחטא

מייתו נמי שאר שבטים כ"א פר ע"י גרירא ויש ליישב דלענין שבט שחטאו בהוראת בית דינו פי' כן ודו"ק:
בד"ה ארבע הקהל כו' והקריבו הקהל דלימא קרא כו' והרי ארבעה חטאת הקהל לא כו' כצ"ל:

דף ה:

גמרא ובמאי אילימא בהוראת בית דינו ר"ש כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה ור"ש ור"מ דדרשי תרי קהל לג"ש ולא אייתרי כו' עכ"ל כצ"ל ובתוס' הוה גרסי נמי בדר"ש תרי קהל כתיבי ע"ש והקשו בתוס' אשמעתין אליבא דר"ש נימא נמי ד' קהל כתיבי ואייתר ליה חד קהל למעשה תלוי בקהל ולא הוי צריך לאהדורי מקרא אחרינא מיהו ליכא למיפרך לדרוש ג' קהל כר"ש כו' ע"ש וכן יש להקשות בהיפך נמי לר"י נימא ג' קהל כתיבי כר"ש והוראה תלויה בב"ד ומעשה בקהל יליף ליה נמי מנעשתה בשגגה ומלכל העם בשגגה ולההיא גירסא ניחא הכא ודו"ק:
בד"ה אלא לאו ר"י היא כו' שאר שבטים בהדי עכ"ל כצ"ל:
בד"ה איבעיא להו מביאין פר לכל שבט ושבט כו' עכ"ל פי' לכל שבט ושבט שחטאו אבל אותן שלא חטאו אין מביאין לר"ש דלית ליה גרירא וק"ל:
גמ' יכול נאכלת חטאת ללוים ת"ל כו' כל חטאת נמי אינו נאכל ללוים אלא לזכרי כהונה ואפשר דנקט לוים דהיינו כהנים שנקראו בכ"ד מקומות לוים א"נ הלוים היו מביאין חטאת זה כשנתקדשו ואפשר שהיו אז ראויים לאוכלו ודו"ק:
בפרש"י בד"ה י"א שבטים כו' דב' שבטים אקרו קהל יהודה ובנימין אלא כו' עכ"ל אין זה מוכרח דהא ר' מאיר אית ליה ב' שבטים לא איקרו קהל ובפשיטות הו"ל לפרושי אחד עשר שבטים ודאי איקרו קהל לכולי עלמא אפילו לרבי מאיר ומשום דרובו ככולו ודו"ק:

דף ו.

גמרא כיוצא בו אמר ר' יוסי כו' בפ"ב דתמורה פרש"י כיוצא בו לא אתפרש " היכא קאי עכ"ל ואולי נעלם ממנו סוגיא דהכא דקאי אחטאת לוים דקאמר ר"ש דאינה נאכלת גם התוס' שם שכתבו אהא דאמר על עבודת כוכבים שעשו בימי צדקיהו ואתיא כמ"ד צבור בעבודת כוכבים כל שבט ושבט מייתו פר ושעיר ואמטו להכי הביאו שעירי חטאת י"ב כו' עכ"ל הוא סותר סוגיא דהכא דמוקי לה אפילו כר"מ דב"ד מביאין פר א' ושעיר א' וכגון דחטאו והדר חטאו כו' ודו"ק:
שם ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודת כוכבים כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה והנך ישראל דפיישו היכי כו' כצ"ל:
בד"ה שמעי' לר"ש כו' דחטאת השותפין אינה מתה כו' הלכך לא מיתוקמא כר"ש עכ"ל הס"ד וכצ"ל ואחר כך מ"ה ר"י אומר כולן ימותו דהכי ס"ל דאפילו חטאת צבור מתה עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לזה דאימא דר"י ודאי מודה בחטאת הצבור דאינה מתה ולא פליג אלא בחטאת השותפין מיהו לרב יוסף דאמר כהנים איקרו קהל ניחא דע"כ לר"י אפילו חטאת צבור מתה וק"ל:

דף ו:

בד"ה ונתתיך לקהל *גוים ונתתי גו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה והכתיב על שם גו' וכהנים איקרו קהל ושותפין נינהו ומתוקמי כו' עכ"ל כ"ה בנוסחות הישנות אבל קשה להולמו דהא כיון דאקרו קהל לאו שותפין נינהו וכן ראיתי מי שהגיה כן בפרש"י אבל קשה דתהדר קשיא לדוכתא אלא מעתה ניתו פר בהוראה וטפי להו שבטים ונראה להגיה כמו שנמצא בדפוסים החדשים בבאזילא וכצ"ל וכהנים לא אקרו קהל ושותפין נינהו ולא מתוקמא כו' ואין להקשות כיון דרבא נמי כאביי ס"ל דלא איקרו קהל ושותפין נינהו מאי קאמר מאי הוה עלה כו' דמ"מ קאמר מאי הוה עלה מי איכא למימר כרב יוסף ולשנויי הא דפריך נייתו פר בהוראה כו' או לא וכאביי ודו"ק:

דף ז.

גמרא מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם כו' אף משיח אינו מביא אלא על העלם כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה צבור בפר כו' ואם נפש כי תחטא וגו' כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה דכתיב באשם כו' על שגגתו אשר שגג מי שחטאתו כו' כצ"ל:
בד"ה מה נשיא כו' דבשגגת מעשה בלבד הוא מביא שעירה והואיל כו' עכ"ל כצ"ל דבשאר מצות קיימינן הכא דמביא הנשיא שעיר ויחיד דעלמא כשבה או שעירה ודקאמר בשגגת מעשה הוא כיחיד דעלמא כו' היינו דמביא מיהת קרבן ולאפוקי ממשיח דאין מביא קרבן כלל בשגגת מעשה ודו"ק:

דף ז:

גמרא אמר רב פפא כגון שהיו מופלין שניהן סבר כו' ק"ק למאי דמוקי לה בתרי איסורי אמאי לא קאמר דמיירי דהוא מופלא והן אינן מופלין כדבעי למימר מעיקרא אלא דמיירי

שהיה עמהן בהוראתן דהוו הוראתן הוראה ואפ"ה מביא הוא בפני עצמו באיסור אחר ויש ליישב (א) ודו"ק:

שם את"ל שם חלב אחד הוא הוא בחלב והן בדם וכו' ושעירה ביחיד מנלן דאמר קרא ואם נפש אחת אחד כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה מתני' אין חייבין בקרבן כו' אין ב"ד כו' ובד"ה ה"נ תנא בהא דאין חייבין כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ח.

גמרא הא קמשמע לן דעד דאיכא כל חטאו בשגגה ורבנן מי שחטאו בשגגה יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה מתני' אין כו' כצ"ל כנראה מפרש"י:

שם יחיד נשיא משיח מנלן אמר קרא ואם וגו' כו' יחיד נמי היינו קרבנו איצטריך סד"א צבור כו' כצ"ל מתוך הסוגיא דפ' קמא דיבמות ע"ש:

שם דכ"ע מיהת כו' בעבודת כוכבים הוא דכתיבי מאי משמע כו' אע"ג דסיפיה דענינא בפרשת שלח לך תורה אחת יהיה לכם וגו' פסיקא ליה דבעבודת כוכבים הוא דכתיב כפרש"י לעיל דתניא בספרי רש"א בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנאמר כי דבר ה' בזה שבזה כו' מ"מ אהנהו קראי דבריש הפרשה בעי הכא מנלן דבעבודת כוכבים הוא ודו"ק:

שם דבי רבי תנא וכי תשגו ולא תעשו בעבודת כוכבים הכתוב מדבר א"ק אשר דבר ה' אל משה וכתיב אשר צוה ה' אליכם ביד משה איזו מצוה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה כתיב כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה דמשמע שצוה על ידי משה וכתיב אשר דבר ה' דמשמע שהיא כו' כצ"ל לפי גירסת המזרחי פרשת שלח ע"ש וקצת נראה כן דמסיפא דענינא דבר ה' בזה כפרש"י שלפנינו ליכא למילף מידי אחרישא דפרשה כמו שכתבנו לעיל:

דף ח:

גמרא ומה צבור בחטאת קבועה אף אשם תלוי כו' ק"ק למה לי למילף אשם תלוי מצבור הא איכא למילף מיחיד גופיה כדיליף מיניה צבור ועוד היכי מצי למילף אשם תלוי מצבור בג"ש כיון דצבור גופיה אינו אלא מגזרה שוה מיחיד ודבר הלמד בגזרה שוה אינו חוזר ולמד בג"ש ודו"ק:

שם ואין דנין אשם מן יאשם כו' מטומאת מקדש וקדשיו דכתיב והוא טמא ואשם כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה אמר רב יצחק כו' אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם כו' כצ"ל:
בד"ה אף ואשם האמור כו' ולא הוי חטאת קבועה ותרתי מפקינן מדרבי כו':
בד"ה באשם תלוי כו' ובהעלם דבר של צבור כתיב אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשם הלכך כו' כצ"ל:

דף ט.

גמ' לא סלקא דעתך דכתיב וכפר עליו הכהן על גו' כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה מהו מי אמר פטור כו' או דלמא מאי דהוה הוה כו' עכ"ל נראה לפירוש זה דהכי הוה הגירסא בגמרא מפטר פטור או דלמא מאי דהוה הוה וק"ל:
בד"ה לא סלקא דעתך כו' וכפר עליו הכהן מאחת מאלה כו' ובד"ה אין מתכפר בכולם דאימעיט נמי כו' דאינו בקרבן כו' ובד"ה ומה הן מביאין כו' וביטוי שפתים קרבן עולה כו' כצ"ל:
בד"ה ר"א אומר נשיא כו' אלא שאין כ"ג ומשוח חייב על טומאת כו' עכ"ל וה"ה שאין נשיא חייב על שמיע קול ולא נקטיה הכא דהא תנא ליה ר' עקיבא לעיל כדפירש רש"י וק"ל:

דף ט:

בד"ה א"כ נשיא כו' ולא נשיא ויחיד עכ"ל אבל תלמודא לא נקיט במלתיה אלא נשיא ולא נקט נמי יחיד דאינו שוה לקהל בשאר ימות השנה ואפשר דמיחיד ודאי לא קשיא ליה לתלמודא דא"כ קראי דקרבן עולה ויורד במאי מוקי לה דמסתמא בסתם יחיד ובהכי ניחא דמשני דמוקי ליה מיעוטא באינו שוה לקהל בכפרה דיוה"כ ולא ניחא ליה לאוקמא באינו שוה לקהל בשאר ימות השנה משום דע"כ לא מוקי ליה מיעוטא ביחיד דאינו שוה לקהל בשאר ימות השנה ודו"ק:
בד"ה א"ל ר' עקיבא כו' וביטוי שפתים כו' כגון להביא קרבן כו' ובד"ה אמר ר' יוחנן אע"ג כו' אין מביא אשם תלוי על ספק טומאת כו' כצ"ל:

דף י.

גמרא אהכי תנא גבי משיח חטא ואח"כ עבר כו' ותניא נמי גבי נשיא כה"ג כו' שאתה תמה עלי תמה על כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה השתא י"ל כו' ומה שכתוב בספרים תנא כו' ובד"ה ומתעה את כו' נותן עיניו בצפון והכוכב מהלך לדרום ורואהו כו' מתעה את הספנים עכ"ל כצ"ל:

דף י:

גמרא יש הבל אשר נעשה על הארץ גו' כו' אימא כמצוה שלא לשמה כו' כצ"ל:

דף יא.

תפשוט ליה כו' אכל חלב והפריש קרבן נתממר כו' ק"ק דהיאך ס"ד למיפשט מהא דאפילו באכל כזית חלב וגם הפריש קרבן ונתממר נדחה והכא פשיטא לן באכל כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואפילו לא עבר שהוא חייב ולא נדחה מקרבן וא"כ ע"כ היינו טעמא כדמסיק דנתממר לאו בר אתויי קרבן כו' ודו"ק:
בפרש"י בד"ה ור"ש בר יוסי סבר כיון דבמזיד כו' כצ"ל:
גמ' וחד אמר להכעיס נמי מומר אלא איזהו כו' קשה אליביה היאך מפרש לה להברייתא דלעיל אכל חלב זהו מומר ואיזהו כו' דמפרש לה ר"י לעיל דמומר להכעיס הוא מין ועיין בתוספות פרק אין מעמידין שכתבו שם ליישב זה:

דף יא:

ואת יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול. ממנו ב' שנים כו' קום משחהו כי זה גו' כצ"ל:
שם שהיה גדול ממנו ב' שנים הוא יהואחז והוא בדרי קחשיב דכתיב והשלישי כו' ויאמר המלך אל בניהו גו' והורדתם אותו גיחון גו' כצ"ל מתוך הסוגיא דפ"ק דכריתות:
שם בפרש"י בד"ה וקפחו כו' קפחיה לרועה כו' עיין במס' יומא פרק בתרא:
בד"ה ואין אחר שאינו ממלכי כו' כצ"ל:

דף יב:

גמרא מעלין בקודש ואין מורידין רישא רבנן וסיפא ר"מ כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה אלא פר יוה"כ ועשירית כו' עכ"ל כצ"ל:
גמ' שמואל כר"י ס"ל דאמר כל קרע שאינו כו' ור' יהודה פליג אברייתא דלעיל וכן הוא בפ"ב דמ"ק ע"ש:

דף יג.

גמ' ראשון קודם לפר עדה בכל מעשיו ותנו רבנן פר כהן כו' כצ"ל:

דף יג:

בפרש"י בד"ה נתקין מלתא כו' היכי דעביד הוא לדידן כי ליתנן כלומר כו' עכ"ל כצ"ל ולאית דגרסי כי ליתנן כו' נ"ל דמלת ליתנן מלשון סיפור כמו שם יתנו גו' ר"ל דורות הבאים יספרו כן ודו"ק:

בד"ה מתני ליה כו' בפ"ק אך בכור שור קודש הן וכו' הן כו' עכ"ל לא מצאתיו שם אבל יליף ליה התם מתמורתו ולא תמורת תמורתו ע"ש:

דף יד.

בד"ה אבל רבה כו' לא הוה חריף כ"כ כו' עכ"ל כצ"ל: